

**INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK
OCH SPECIALPEDAGOGIK**

Machismo i spanska läroböcker

**Vilken syn på jämställdhet förmedlas
i läroböcker i spanska 3?**

Eva Milding

Examensarbete:	15 hp
Kurs:	LAU925
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT15
Handledare:	Staffan Stukát
Examinator:	Mona Arfs
Rapport nr:	

Abstract

Examensarbete:	15 hp
Kurs:	LAU 925
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT15
Handledare:	Staffan Stukát
Examinator:	Mona Arfs
Rapport nr:	
Nyckelord:	textanalys, bildanalys, genus, spanska, gymnasiet, läroböcker

Syftet med denna studie är att utifrån ett genusperspektiv undersöka tre läroböcker i spanska för gymnasieskolans steg 3, det steg som majoriteten av gymnasieeleverna läser. *Machismo* i titeln kommer från spanskan och syftar på den typ av levnadsmönster där traditionellt manliga beteenden och attribut lyfts fram.

Undersökningen går ut på att undersöka både texter och bilder ur ett kvalitativt och ett kvantitativt perspektiv. Studien visar frekvensen av män/pojkar respektive kvinnor/flickor i både texter och bilder samt vilka stereotypa manliga vs kvinnliga attribut som representeras. I grunden för denna läroboksanalys ligger Hirdmans och hennes s.k. *genuskontrakt* (2004).

Resultatet visar att en relativt jämn fördelning mellan könen. Dock kan man finna att när läroböckerna presenterar kända kulturpersonligheter favoriserar man ofta män framför kvinnor, och framför allt män ur olika kultursfärer medan kvinnor ur underhållningsbranschen dominerar.

I en jämförelse mellan de tre läroböckerna kan man se att *Alegria* är den lärobok med flest försök att bryta den traditionella bilden.

Förord

Denna studie är en analys av läroböcker i ämnet spanska för steg 3 på gymnasiet. Jag har jämfört texter och bilder i tre vanliga läroböcker ur ett genusperspektiv. Som metod har jag använt mig av såväl kvalitativ som kvantitativ metod.

Med lärobok menas den specifika bok som täcker ett visst ämne och kurs på en särskild nivå. Läroboken är ett läromedel men läromedel är ett bredare begrepp (se 5.2), exempelvis texter från andra källor som pedagogen väljer att använda i sin undervisning. Denna studie är baserad på läroböcker i ämnet Spanska, steg 3, men den medvetenhet som pedagoger bör visa i sitt val av material bör täcka såväl läroböcker som läromedel.

Detta är en studie som jag har gjort efter femton års erfarenhet som lärare i bland annat spanska 3. Jag vill tacka de kollegor med respektive som hjälpt och stöttat mig samt en tålmodig handledare, Staffan Stukát.

Innehållsförteckning

Abstract	1
Förord	1
Innehållsförteckning	2
1 Inledning	4
2 Bakgrund	4
2.1 Genus i skolan	5
2.1.1 Styrdokument.....	5
2.1.2 Rapporter	5
3 Syfte och frågeställningar	6
4 Tidigare forskning och litteratur	6
4.1 Begrepp.....	6
4.1.1 Genus	7
4.1.2 Jämställdhet	7
4.1.3 Stereotyper	7
4.1.4 Normer	8
4.2 Genus i forskningen.....	8
4.2.1 Litteratur om genus.....	8
4.2.2 Läromedelsanalyser ur ett genusperspektiv	8
5 Metod	10
5.1 Undersökningsstrategi	10
5.1.1 Textanalys	10
5.1.2 Bildanalys	11
5.2 Material och urval.....	11
5.3 Validitet och reliabilitet.....	12
6 Resultat	13
6.1 Resultat <i>Alegría</i>	13
6.1.1 Kvantitativ bildanalys	13
6.1.2 Kvalitativ bildanalys	13
6.1.3 Kvantitativ textanalys	14
6.1.4 Kvalitativ textanalys	14
6.2 Resultat <i>Caminando</i>	15
6.2.1 Kvantitativ bildanalys	15
6.2.2 Kvalitativ bildanalys	15
6.2.3 Kvantitativ textanalys	15
6.2.4 Kvalitativ textanalys	16
6.3 Resultat <i>Vistas 3</i>	17
6.3.1 Kvantitativ bildanalys	17
6.3.2 Kvalitativ bildanalys	17
6.3.3 Kvantitativ textanalys	18
6.3.4 Kvalitativ textanalys	18

7 Jämförande analys och diskussion.....	18
7.1 Textanalys.....	19
7.2 Bildanalys	19
7.3 Diskussion	20
7.3.1 Resultat i förhållande till tidigare forskning	20
7.3.2 Relevans för läraryrket.....	21
7.3.3 Avslutande ord	21
8 Referenser	22

1 Inledning

”Utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden”, enligt skollagen (2010:800). Vidare säger den att ”utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på”.

Läroplanen är det styrdokument som skolans verksamhet har och den omarbetas ständigt av politikerna för att passa det samhälle vi lever i just nu. Det är också det redskap vi ska använda oss av för att skolan hela tiden ska genomsyras av värdegrundsarbete. Detta värdegrundsarbete är därför viktigt i skolan och ett exempel på detta är bland annat de temaarbeten många skolor arbetar med. Detta kan vara ett schemabrytande arbete under en vecka med t ex genus, solidaritet eller liknande som teman. Men hur står det till med värdegrundsarbetet i separata kurser? Och hur mycket tid finns det för en lärare att kritiskt granska de läromedel hen använder i sin undervisning? Eftersom det inte längre finns någon central granskning av läromedel så är det viktigt att lärare har kunskap i hur man väljer, analyserar och kritiskt granskar det material man använder i sin undervisning, något som poängteras i Skolverkets rapport 284, *Läromedlens roll i undervisningen* (2006a, s.11). Detta uppmärksammas också som en viktig del som blivande lärare bör få kunskap enligt 2009 års utredning om en ”ny lärarutbildning” (SOU 2008:109, s.200).

Ett annat begrepp som på sista tiden intagit skolarenan är *normkritik*. Flera skolor har utbildning för sina pedagoger i detta ämne som utgår från likabehandlingsuppdraget och som fokuserar på de sju diskrimineringsgrunderna; kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Att ha granskat det läromedel och/eller lärobok man använder sig av i undervisningen är ett första steg för att utveckla sin normkritiska pedagogik och använda den aktuella läroboken som en utgångspunkt till diskussion i klassrummet (Kågström, 2015, december).

I denna uppsats har jag valt att fokusera på genusperspektivet i läroböcker i spanska, steg 3 för gymnasiet. Detta är en kurs där man ofta utgår från ett traditionellt läromedel och det är spännande att granska om den kvinnosyn som härskar i flera av världens spanstalande länder reflekteras i våra läromedel i svenska skolan. Enligt en rapport som är presenterad på latinamerika.nu och är genomförd av ILO (International Labor Organization) tillsammans med flera FN-organ, bl.a. UN Women, släpar jämställdheten på den sydamerikanska kontinenten efter. Kvinnornas främsta roll är än så länge som mödrar och det är mannen som är familjeförsörjaren enligt ILO:s Solange Sanches do Prado.

2. Bakgrund

Baserat på mina personliga erfarenheter som språklärare under femton år på en gymnasieskola, hamnar värdegrundsarbetet trots ett stort intresse från kollegiets sida i bakgrunden på grund av flera orsaker. Bland dessa ska nämnas tidsbrist och kraven från andra aktörer att eleverna framför allt ska uppnå så bra resultat, läs betyg, som möjligt. Trots att skolans läroplan, där värdegrundsprinciperna finns, ska vara övergripande ämnesplanerna saknar många skolor ett kontinuerligt värdegrundsarbete. Man arbetar med punktinsatser såsom schemabrytande temaarbete och ibland bjuder man in föreläsare. Men det faktum att

värdegrundsperspektivet ska genomsyra all aktivitet i skolan är något som kan förbättras. Som tidigare nämnts beror detta ofta på tidsbrist. Därför blir det viktigt att den kurslitteratur som köps in stämmer överens med skolans värdegrund.

2.1 Genus i skolan

I skolans styrdokument och i skollagen hittar vi flera punkter gällande jämställdhetsperspektivet. Skolverket har dessutom publicerat några analyser av läroböcker i olika ämnen. Dock finns det ännu inte någon analys av läroböcker i moderna språk att finna. Däremot har många lärarstudier valt detta ämne i sina examensarbeten.

2.1.1 Styrdokument

I GY2011s läroplans övergripande mål och riktlinjer under underrubriken *Kunskaper* står det att "Läraren ska se till att undervisningen till innehåll och uppläggning präglas av ett jämställdhetsperspektiv." (s.10) Vidare kan man läsa under rubriken *Normer och värden* (s.11) att "enligt skollagen ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor." samt att "skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling."

I kapitlet *En likvärdig utbildning* står det att "Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina intressen utan fördomar om vad som är kvinnligt och manligt."

Med utgångspunkt från dessa punkter och ur ett genusperspektiv drar jag slutsatsen att det är viktigt att vi lärare noga analyserar och förhåller oss kritiska till de läromedel som vi använder oss av i undervisningen. Även om det finns en diskrepans mellan utbildade och icke utbildade lärare, erfarna och oerfarna lärare visar undersökningar att majoriteten av lärare använder sig av läroböcker (Ammert, 2011) vilket gör lärarens kritiska granskning ännu viktigare. Enligt Skolverket (2006b, s.20) styr läroboken undervisningen framför allt i strukturerade ämnen såsom språk och naturorienterade ämnen vilket gör denna studie viktig i mitt arbete som språkpedagog.

2.1.2 Rapporter

Vad finns mer om genusperspektivet i skolan på Skolverkets hemsida? Man kan läsa en rapport om *Att spåra och skapa genus i gymnasieskolans program- och kursplanetexter* av Håkan Larsson och Kajsa Ohrlander från 2005 samt en sammanfattning om *Genus och teknik*, där Skolverket vill informera lärare om satsningen för att få fler flickor att välja ämnet teknik. Men de rapporter som handlar om läromedel är Moira von Wrights rapport från 1999, *Genus och text, när kan man tala om jämställdhet i fysikläromedel* samt den undersökning gjord 2006 i vilken Britt-Marie Berge och Göran Widding har "granskat hur kön framställs i ett urval av läroböcker". Denna granskning har använts som underlagsrapport till Skolverkets rapport *I enlighet med skolans värdegrund?*

Moira von Wright menar i sin rapport att jämställdhet är både ett mål och ett innehåll för skolan (s.7) vilket betyder att skolan inte enbart ska arbeta för jämställdhet utan också vara jämställd, och att läromedlen ska vara både jämställda och jämställande. Hon ställer sig frågan huruvida läromedel hjälper till att skapa och återskapa pojkar/män och flickor/kvinnor

(s.9). Hennes sammanfattning är dystert ur ett jämställdhetsperspektiv då det som traditionellt betraktas som manligt genus värderas högre än den kvinnliga motsvarigheten (s.62).

Berge & Widdings undersökning, som baseras på läroböcker i samhällskunskap, historia, religion och biologi/naturkunskap, visar att mannen är överrepresenterad (s.31) och att ”mannen är normen och de få gånger människan blir kvinna görs hon till ”det andra” – den avvikande! (s.29). Men bitvis finns en vilja hos författarna att presentera en ”könsmedveten text” (s.31).

3. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka och analysera hur manliga respektive kvinnliga personer framställs i läroböcker i spanska, steg 3 på gymnasiet. Frågan är om det finns någon skillnad mellan de olika läroböckerna studien bygger på. Tanken är att man i sitt arbete som språkpedagog inte alltid är medveten om den påverkan en text eller bild med stereotyp innehåll kan ha på eleverna. Studien undersöker med vilken frekvens författarna använder sig av manliga respektive kvinnliga huvudpersoner i så väl texter som bilder, samt vilka könstypiska roller de tilldelas.

Jag har använt mig av följande frågeställningar:

- Hur beskrivs de manliga respektive kvinnliga personerna? Egenskaper? Aktiviteter/yrken? Stereotyper?
- Är huvudpersonerna i texterna oftast manliga eller kvinnliga?
- På böckernas bilder, förekommer oftast män eller kvinnor, och i vilka roller?

4. Tidigare forskning och litteratur

4.1 Begrepp

Här följer en mer ingående förklaring på de begrepp som vanligtvis används vid genusanalyser och så även i denna studie.

4.1.1 Genus

Ordet *genus* började användas i Sverige mer allmänt på 1980-talet istället för ordet *kön* bland annat genom genusforskaren Yvonne Hirdman. *Genus* kom som översättning på engelskans *gender* som man började använda i USA under 1970-talet för att skilja biologi från kulturellt och socialt skapade könsroller.

Nationalencyklopedin beskriver begreppet *genus* som att det ”används för att förstå och urskilja de föreställningar, idéer och handlingar som sammantagna formar människors sociala kön” (NE, 2011). Det vill säga vi talar om olika könsegenskaper såsom manligt/maskulint respektive kvinnligt/feminint. Detta är också en liknande beskrivning vi finner hos genusforskaren Maria Hedlin när hon beskriver de bilder vi har beträffande kvinnor/kvinnligt och män/manligt (2010, s.4). Yvonne Hirdman tar det ett steg längre och menar att *genus* är ”tidsbundna föreställningar om kvinnligt och manligt” (2001, s.13).

Genusforskare började använda ordet *genus* för att kunna skilja det från det biologiska könet eftersom man menar att genus är konstruerat utifrån ett socialt och kulturellt sammanhang och skiljer sig från de biologiska skillnader som finns mellan män och kvinnor. Vi konstruerar våra egna kön till exempel utifrån de förväntningar som ställs på pojkar/män respektive flickor/kvinnor samt hur vi behandlas i olika sammanhang beroende på vilket biologiskt kön vi tillhör. Dessa förväntningar förändras under tid precis som samhället vi lever i. Forskare menar alltså att de manliga respektive kvinnliga egenskaperna inte är medfödda utan är något vi konstruerar själva beroende på det samhälle vi lever i (Josefsson, 2005, s.6-7, 9, 83, 87 & Höglund 2000, s.28).

4.1.2 Jämställdhet

Enligt svenska regeringen (2015) så handlar jämställdhet om ”jämlighet mellan kvinnor och män som ska ha samma möjlighet att forma samhället och sina egna liv”. Begreppet jämlighet däremot syftar på alla människors lika rättigheter oavsett sociala klasstillhörighet, etniskt ursprung, funktionshinder etc.

I skolans värld kan jämställdhet ha olika betydelser och en klar definition saknas enligt Hedlin (2006, s.11). Det kan betyda att fördelningen mellan könen skall vara lika, att män och kvinnor skall ha lika stort inflytande eller helt enkelt ha samma möjlighet att komma till tals.

Hedlin talar också om kvalitativ och kvantitativ aspekt på jämställdhet och enligt henne är det den kvalitativa aspekten som skolan bör arbeta med och att målet bör vara att ”män och kvinnor i framtiden ska ha samma möjligheter, skyldigheter och rättigheter, inte bara formellt utan även reellt” (s.12).

4.1.3 Stereotyper

Nationalencyklopedin beskriver begreppet *stereotyp* som ”en förenklad, ofta allmänt omfattad föreställning om utmärkande egenskaper hos alla som tillhör en viss grupp, t.ex. nation, ras, religion eller kön” (NE 2013). En stereotyp är alltså en bild, sann eller osann, som vi förväntar oss av en viss grupp av människor, något som även professor Maria Nikolajeva, vars kodschema (2004, s.129) ligger till grund för min undersökning, påvisar.

I detta sammanhang handlar det om män och kvinnor som ofta tilldelas olika motsatta egenskaper som till exempel, stark – svag, säker – osäker, djärv – försiktig (Hirdman 2004, s.130) där den manliga egenskapen nämns först. Höglund menar att våra idéer om kvinnligt och manligt ofta kan förvandlas till självuppfyllande profetior (2000, s.27). Om samhället tycker att kvinnor ska vara vackra blir unga flickor noga med sitt utseende. Detta resulterar i att kvinnorna är välfriserade och snygga i håret. Nästa steg blir att detta anses normalt (2000, s.27).

Som tidigare nämnts förändras synen på manligt och kvinnligt med tiden. Helena Josefsson (2005, s.8, 22, 25-26) beskriver de manliga respektive kvinnliga stereotyperna i dagens västvärld genom att lista vad som anses vara typiskt manliga egenskaper och aktiviteter där normer för manlighet anses vara t ex att vara kontrollerad och hålla masken, klara sig själv och inte be om hjälp, inte gråta och visa svaghet etc. (s.26) medan motsvarande normer för kvinnlighet är att vara socialt kompetent och kunna lösa konflikter, vara smidig och anpassningsbar, vara vårdande och omhändertagande etc. (s.31).

Ett område där det i samhället arbetas för en förändring är i arbetslivet där man aktivt försöker få in fler kvinnor i traditionellt manliga yrken. Trots detta kan man fortfarande tala om yrken som anses stereotypiskt manliga respektive kvinnliga (SCB, 2015). Kvinnor är fortfarande högst representerade i vårdande, lågt betalda yrken samt yrken som sekreterare, kassapersonal medan männen återfinns i yrken som t ex byggnad och anläggning, datatekniker, elektriker, och ingenjörer även om det syns en förändring när det gäller det sistnämnda.

4.1.4 Normer

När man talar om normer i samhället syftar detta på något som är normalt, en normalitet, något som är vanligt förekommande och genomsnittligt. I vårt samhälle lever vi efter en manlig norm, vilket underförstått betyder att den manliga normen är den överlägsna (Nikolajeva, 2004 & Hedlin, 2006). Alltså blir kvinnorna en avvikande, underlägsna grupp. Detta kan man till exempel se i språket där man pratar om fotboll och damfotboll, inte herrfotboll och damfotboll. Ett annat exempel är läkare och kvinnliga läkare. Det vill säga om man bara uttrycker sig i termer av fotboll och läkare är det utan tvekan män man talar om.

4.2 Genus i forskningen

Här redovisas den forskning som ligger till grund för de flesta analyser som man finner när man arbetar med genusanalys. Dessutom redovisas några av de läromedelsanalyser som gjorts i andra ämnen tidigare.

4.2.1 Litteratur om genus

Yvonne Hirdman är forskare och professor i historia. Hennes genusteorier har fått stort genomslag och i denna studie används hennes *genussystem* (2007) som grund för analysen. Hirdman talar om två principer. Den första är dikotomin där manligt och kvinnligt hålls isär. Vi talar gärna om bråkiga pojkar och tysta flickor, flickleksaker och pojkleksaker. Den andra principen är hierarkin där mannen är normen och har högre status. Det värderas till exempel högre för en flicka att kallas *pojkflicka* än för en pojke att kallas *flickaktig*. Hela vårt samhälle genomsyras av detta när det gäller språk, kultur och hur vi tänker.

Hirdman har också myntat begreppet *genuskontrakt* (2001) där hon förklarar hur kvinnor och män interagerar med varandra. Det bygger på hur könen förväntas uppträda och hur de då blir bekräftade i samhället. Vi är först och främst människor men i samhället råder normer som är typiska för vårt kön och som visar vad som förväntas av oss. Det vill säga, vi är alla med och skapar denna ordning.

4.2.2 Läromedelsanalyser ur ett genusperspektiv

Sedan 1991 sker inte längre någon statlig kontroll av de läromedel som används i undervisningen i svenska skolor. Detta betyder att det är mycket viktigt att lärare kritiskt granskar de läromedel/böcker som de använder i sin undervisning eftersom dessa spelar en stor roll i undervisningen. Läroboken förmedlar ju någonting till sina unga läsare som de sedan tar med sig ut i verkligheten. Det handlar alltså inte bara om kunskap utan om den bild av samhället de får med sig.

I den läromedelsanalys av fysikläroböcker (1999) av Moira von Wright som tidigare nämnts menar författaren att elevernas skapande av genus och identitet hänger ihop med en socialiseringsprocess. Man kan koppla denna tanke till Hirdmans genusordning där Hirdman

(2004) menar att både män och kvinnor är med och skapar denna ordning, oftast helt omedvetet. I detta skapande är igenkännandet viktigt enligt von Wright (1999, s.29). Så om läromedlet förmedlar traditionella och stereotypa könsroller och eleverna känner igen sig i dessa kommer könsrollerna kanske att cementeras, vilket betyder att elevernas chans till att själva ta makten över sin identifieringsprocess är liten. Därför är pedagogens insikter om vad läroboken representerar viktig för elevernas personliga utveckling. Von Wright menar till och med att läromedlen ska inbjuda till detta (1999, s.29).

I en annan rapport ur ett genusperspektiv använder sig Britt-Marie Berge (Att spegla världen, s.163) av följande övergripande frågor i sin analys av läroböcker som gjordes tillsammans med Widding (2006):

- Blir kvinnor och män representerade i lika stor utsträckning?
- Hur representeras kvinnor och män i texten? Gör de samma saker? Om ja; är de lika ofta representerade? Om nej; vilka grupper förknippas med vilka verksamheter?
- Värderas kvinnors och mäns aktiviteter med samma respekt? Om nej, finns hierarkier mellan olika verksamheter?

Deras granskning från 2006 gällde läroböcker i naturkunskap, religionskunskap, historia och samhällskunskap och skiljer sig därför mycket från en granskning av en lärobok i moderna språk som har till uppgift att lära ut att kommunicera på ett främmande språk. Men detta betyder inte att bilden som en text i en lärobok i spanska förmedlar saknar betydelse för hur en elev uppfattar samhället, i detta fall, i den spanskspråkiga världen.

Många mindre studier har också gjorts i flera ämnen. Många av dessa är enbart antingen bildanalyser eller text- och innehållsanalyser. I sammanfattningen av Mörks examensarbete (2013), en studie gällande läroböcker i spanska, steg 1 (nybörjare) kommer hon fram till ett liknande resultat som jag när hon jämför *Alegría 1* med *Caminando 1* nämligen att *Alegría* visar mer genusmedvetenhet än *Caminando*.

Om situationen är likadan i läromedel för andra språk är svårt att säga eftersom jag bara studerat ett litet antal uppsatser i ämnet, men Mia Persson (2012) som gjort en bildanalys av fem läroböcker i franska fann att det i hennes studie ”syns en tydligare diskrepans där män avbildas med fler möjligheter och alternativ till aktiviteter och utseende och där könsstereotyper förekommer” även om studien rent frekvensmässigt visar en relativt jämn representation (s.1).

När det gäller jämförande studier på läroböcker i engelska finns en tendens att vissa förlag ”aktivt motarbetar könsbaserade hierarkier, till exempel de många flickor i böckerna som utövar mansdominerade yrken och idrotter”. Detta är något som Parekh Nordberg sammanfattar i sitt examensarbete (2014).

5. Metod

I detta kapitel beskrivs den metod som jag valt att använda mig av samt mitt val av material. Dessutom visar jag mina slutsatser när det gäller reliabilitet och validitet av arbetet.

5.1 Undersökningsstrategi

För att denna undersökning ska bli så tillförlitlig som möjligt har jag valt att använda mig av en metodtriangulering eftersom man då får med flera olika perspektiv i undersökningen (Stukát, 2005, s.36). Detta betyder att jag kommer att använda mig av både texter och bilder i undersökningen samt att dessa kommer att analyseras både ur ett kvalitativt perspektiv och ur ett kvantitativt perspektiv.

5.1.1 Textanalys

I denna studie har jag valt att undersöka alla texter utifrån både ett kvantitativt och kvalitativt perspektiv. I den kvantitativa analysen får jag svar på min fråga om förekomsten av manliga respektive kvinnliga huvudpersoner i texterna och i den kvalitativa analysen är syftet att få svar på hur dessa beskrivs, roller, attribut etc.

Att se frekvensen av manliga respektive kvinnliga karaktärer i texterna är ett av de underlag jag behöver för att få ett så korrekt resultat som möjligt. Eftersom alla de läroböcker som undersökts även innehåller texter om personer som är kända i den spansktalande världen har dessa undersökts i en undergrupp till de övriga. Detta med anledning av att jag fann det intressant att se vilka ”kändisar” man valt ur ett genusperspektiv. Med tanke på att underlaget bara är tre läroböcker är validiteten inte så hög som önskat men kan i alla fall leda till diskussioner i klassrummet.

Men enbart en kvantitativ undersökning skulle ge en grund bild så jag har också valt att komplettera detta med en kvalitativ analys. Den har bestått av följande steg: genom intensiv närläsning tolka innehållet i texterna utifrån nedanstående kodschema och därefter tolkning av de attribut som huvudpersonerna är bärare av såsom yrke, personlighet, sysselsättning etc. Denna kvalitativa analys går djupare in i texten vilket jag anser hjälper mig att nå en högre validitet när det gäller resultatet av undersökningen. Men en tolkning är alltid subjektiv (Borgersen & Ellingsen, 1994) vilket gör att man alltid måste reflektera över de slutsatser man kommer fram till och hur man påverkas av sin egen kultur och erfarenheter.

I såväl bild- som textanalysen har jag använt mig av nedanstående kodschema. Det bygger på ett schema som Nikolajeva (2004) framställer i sin bok *Barnbokens byggklossar*. Detta schema har jag utvecklat med hjälp av Josefsson (2005) för ett mer nyanserat resultat och för att passa den typ av texter som analysen bygger på, det vill säga läroböcker för tonåringar.

Kodschema:

Män/pojkar	Kvinnor/flickor
starka våldsamma känslökalla, hårda aggressiva	svaga aggressionshämmande emotionella, milda lydiga

Män/pojkar	Kvinnor/flickor
tävlande rovgiriga skyddande självständiga aktiva modiga tar för sig tänker kvantitativt rationella språket handlar om saker och aktiviteter agerar direkt och handgripligen vid konflikter bygger saker, snickrar, är praktisk och utför kroppsarbete avsaknad av accessoarer blå färg slips, kostym	självupppoffrande omtänksamma, omsorgsfulla sårbara beroende passiva osäkra tillgodoser andras behov tänker kvalitativt språket används till känslor, relationer och upplevelser undviker konflikter tar motgångar personligt och får skuldskänslor lagar mat, tvättar syr och städar hårspännen och smycken rosa färg kjol och klänning

5.1.2 Bildanalys

Bilder och foton är ofta förekommande i läroböcker i språk i de lägre stegen. En anledning är att texterna oftare är kortare än i läroböcker i andra ämnen. För pedagogen är bilderna också viktiga utgångspunkter i muntliga övningar innan man fortsätter arbeta med texten. Alltså påverkas eleven av både av text och av bild parallellt (Eilard, 2008, s.58) vilket jag tagit i beaktning när jag valde att även använda mig av bilderna i denna studie. Enligt Eriksson (2009a, s.43) kan en ”väl genomtänkt och pedagogisk text förfelas genom illustrationer föreställande exempelvis stereotypa könsnormerande bilder” vilket ytterligare påvisar hur viktigt det är att även inkludera bilderna i en läromedelsanalys.

Precis som texterna, undersöks bilderna kvantitativt och kvalitativt utifrån ovanstående kodschema. När man tolkar bilder kvalitativt gäller det att vara väl förtrogen med sin egen kultur. Det är just stereotyper som ligger till grund för våra tolkningar. Man måste utgå från att det fortfarande är vanligast att klänning och kjol bärs av flickor, och att slips och kavaj oftast är ett manligt attribut även om kulturen i det svenska samhället börjar förändras. Som tidigare nämnts är en tolkning alltid subjektiv (Borgersen & Ellingsen, 1994) vilket gör även den kvalitativa analysen av bilder lika svår som textanalysen.

När det gäller den kvantitativa analysen har jag analyserat de bilder där man klart och tydligt kan avgöra könet på personen/personerna. På många bilder avbildas grupper av människor med både män och kvinnor. Dessa har enbart analyserats kvalitativt om det varit möjligt att urskilja någon form av attribut, sysselsättning eller liknande.

5.2 Material och urval

Idag med tillgång till Internet och med dagens informationsteknik kan läromedel betyda så mycket. Begreppet har helt enkelt vidgats (Korsell, 2007). Ett läromedel kan vara ”allt som

lärare och elever kommer överens om att använda för att nå uppsatta mål” (Skolverket, 2006b, s.14). En lärobok däremot kan sägas vara litteratur som är konstruerad för att eleverna ska kunna nå de mål som finns i ämnesplanen. Det kan också betecknas som ”det arbetsredskap som läraren använder i vardagen” (Ammert, 2011, s.17).

I kursen spanska steg 3 har läroboken fortfarande en stor plats i undervisningen. Därför har jag som underlag för min undersökning valt tre populära läroböcker i spanska steg 3, från tre olika förlag. Böckerna är ämnade för svensktalande elever i gymnasiet. De är utgivna 2007-2012 för att vara relevanta i undersökningen.

- *Alegría* av M Vanäs-Hedberg, E Herrador Quero och P Dawson, Liber förlag
- *Caminando* av E Waldenström, N Westerman och M Wik-Bretz, Natur & Kultur
- *Vistas 3* av I Rönmark och E Quintana Segalà, Sanoma Förlag

Alla tre läroböcker vänder sig till elever på gymnasiet som läser steg 3 i spanska vilket placerar dem i åldern 16-19 år. Upplägget i alla tre böcker är mycket traditionellt och skiljer sig inte nämnvärt åt; ett stycke följt av olika uppgifter såsom frågor på texten, har eleven förstått innehållet, ordförståelse samt grammatik.

I dessa böcker har jag valt att analysera enbart de texter som berättar en historia och valt bort informerande texter om t ex horoskop, sport, mat och liknande. Dessutom har jag valt bort mindre teckningar på sidorna med övningar och valt att titta på de bilder som illustrerar ovannämnda texter eftersom dessa representerar de texter som analyserats och därför har ett samband med varandra. Dessutom har jag inkluderat de bilder som illustrerar texter som presenterar kända personer från den spansktalande världen, såväl döda som levande.

5.3 Validitet och reliabilitet

När man gör en analys av detta slag är en svårighet att inte påverkas av tidigare studier (Stukát, 2005). Det gäller då att hela tiden vara medveten om denna påverkan och använda sig av tydliga mätredskap för att resultatet ska bli så tillförlitligt som möjligt och att reliabiliteten ska bli så hög som möjligt. Eftersom en del av undersökningen är tolkning av texter och bilder så kan utan tvekan betraktarens tidigare erfarenheter påverka tolkningen och en viss felmarginal kan förekomma. Som tidigare påpekats är det svårt att komma ifrån sina egna erfarenheter och därför viktigt att reflektera över de tolkningar man gör. Det finns en risk att i en liten studie som denna försöka hitta små subtila detaljer för att styrka det resultat man från början tror att man ska finna.

Min slutsats är dock att de mätningar som gjorts har hållit sig inom de ramar som var förutbestämt. Dock skulle ett större urval av läroböcker samt mera tid göra studien mer generaliserbar.

6 Resultat

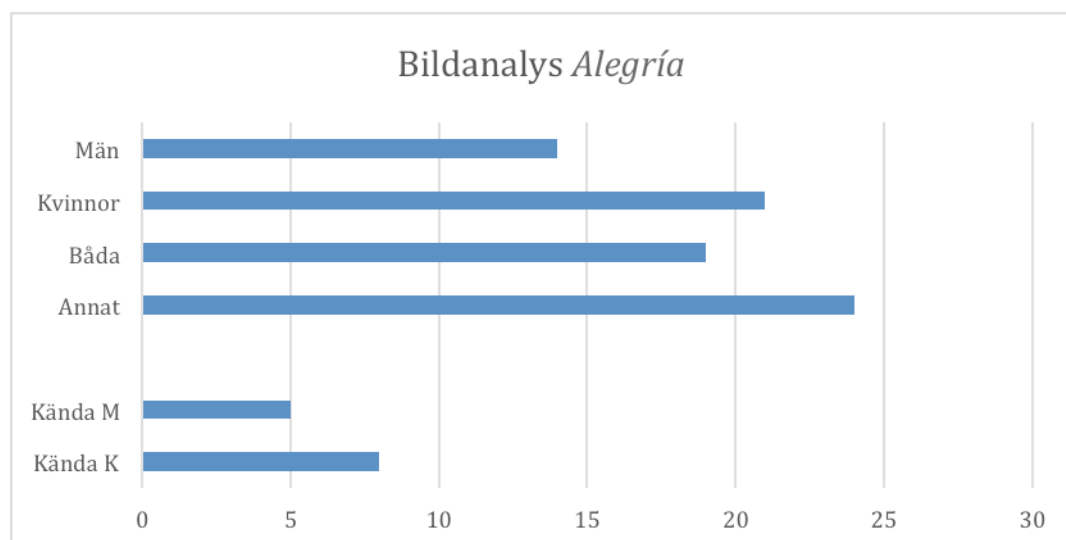
I detta kapitel kommer resultatet av studien att presenteras, först uppdelat på de respektive läroböckerna och sedan en jämförelse mellan de tre läroböckerna. Avslutningsvis kommer en diskussion om resultatet.

6.1 Resultat *Alegría*

6.1.1 Kvantitativ bildanalys

I denna analys har totalt 78 bilder analyserats. Här har jag analyserat de bilder där man klart och tydligt kan avgöra könet på personen/personerna. På många bilder avbildas grupper av människor med både män och kvinnor eller helt andra motiv utan människor. Resultatet blev följande: enbart män/pojkar 14 (21 %), enbart kvinnor/flickor 21 (27 %), både män/kvinnor 19 (24 %), annat motiv 24 (31 %).

När det gäller bilderna på kända personer finns det övervägande bilder på kvinnor, åtta kvinnor jämfört med fem män. Dessa personer är inkluderade i resultaten ovan.

Med andra ord är *Alegría* en lärobok med fler kvinnobilder än mansbilder. Boken innehåller också fler bilder med grupper av personer än enbart med män.

6.1.2 Kvalitativ bildanalys

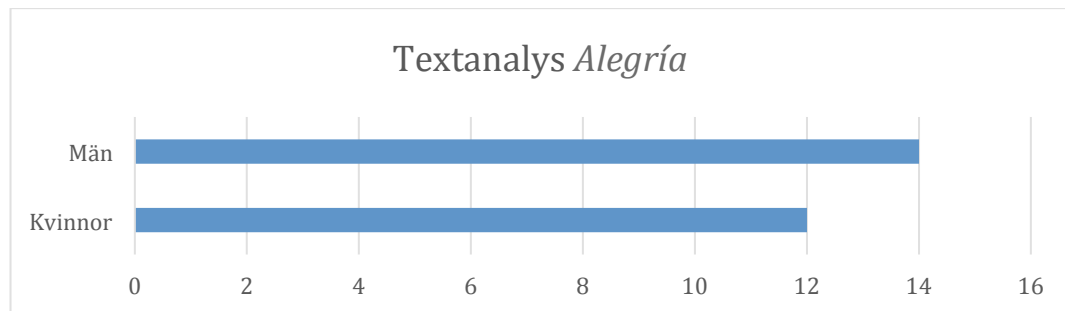
I läroboken *Alegría* är det svårt att finna genusstereotyper på bilderna. Snarare får man intrycket att författarna har ansträngt sig för att inte visa upp en traditionell bild av den spansktalande världen. Denna slutsats bygger jag på att få av de karaktärsdrag som det kodschema jag använt mig av i denna studie kan urskiljas i bilderna. Visserligen visar en bild upp två shoppande kvinnor, en manlig kypare och på en bild ser man en flicka som sminkar sig. Men å andra sidan tittar både flickor och pojkar på fotboll och en ung pojke bäddar sin säng.

Om man bortser från de kulturella yrken som representeras på bilderna så finns inga kvinnor med traditionella yrken medan man hittar manliga fiskförsäljare, jordbruksarbetare och kypare.

De kända personer som presenteras i boken hör alla hemma, både män och kvinnor, inom kulturen; författare, konstnärer, skådespelare, sångare, med ett undantag, nämligen en kvinnlig politiker, Evita Perón.

6.1.3 Kvantitativ textanalys

I *Alegría* har tio texter analyserats. Det är huvudpersonerna i texterna som har räknats vilket betyder att det kan förekomma mer än en huvudperson. Fördelningen bland huvudpersonerna i texterna är 14 (54 %) män/pojkar och 12 (46 %) kvinnor/flickor.

Här finner jag att skillnaden är marginell.

6.1.4 Kvalitativ textanalys

I *Alegría* har de tio huvudtexterna analyserats. Till varje kapitel finns en kortare informativ text som inte ingår i analysen.

De flesta huvudpersoner i *Alegría* är unga studerande och därför saknas manliga och kvinnliga yrkesroller. Men inte bara i val av bilder utan även i texterna har författarna till boken försökt bryta med traditionella mönster genom att i kapitel 3 berätta om en familj i Chile som består av en frånskild pappa som bor tillsammans med sina två tonårssöner. Texten tar upp hur de fördelar de traditionellt kvinnliga sysslorna såsom att handla och laga mat. I kapitel 8 krockar ambitionerna med jämställda texter med det traditionella. I detta kapitel är det för ovanligheten skall en pojke som pratar relationer, hans första kärlek, men det stereotypa kommer fram i hans beskrivning av flickan, mycket känslig, och att hans största intresse är dataspel.

Dock hittar man exempel på typiskt kvinnligt och manligt då den unga kvinnliga gymnasieeleven väljer bort matematiken för ett kulturämne (kap. 1). Vi möter två oroliga och omtänksamma mammor (kap. 2 och 9). I kapitel 6 spelar pojkarna fotboll och målar fönsterkarmar medan flickorna pratar känslor och smärtor.

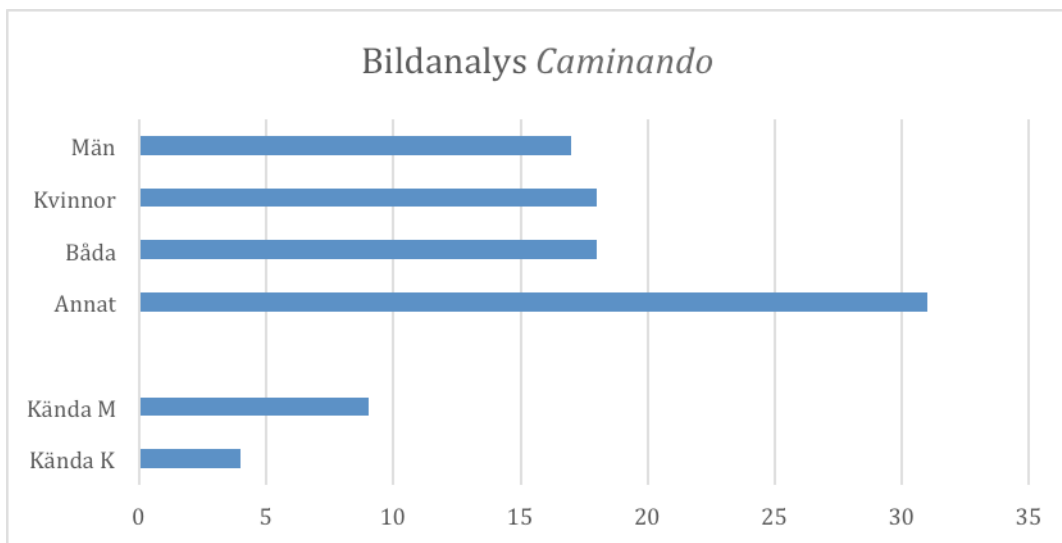
Sammanfattningsvis kan vi se att, även om ambitionen finns det att undvika traditionella stereotyper, passar beskrivningarna av kvinnorna/flickorna i texterna in i de typiskt kvinnliga enligt det kodschemat som använts till denna undersökning, det vill säga, de är emotionella, omtänksamma och använder språket till känslor och relationer. Även om vi möter något fler manliga än kvinnliga huvudpersoner så är beskrivningarna av dessa grunda om man ser till de känslomässiga karaktärsdrag som återfinns i kodschemat. Däremot finns traditionellt manliga sysselsättningar såsom dataspel, fotboll och målning med i texterna.

6.2 Resultat *Caminando*

6.2.1 Kvantitativ bildanalys

I denna analys har totalt 84 bilder analyserats. Här har jag analyserat de bilder där man klart och tydligt kan avgöra könet på personen/personerna. På många bilder avbildas grupper av människor med både män och kvinnor eller helt andra motiv utan människor. Resultatet blev följande: enbart män/pojkar 17 (20 %), enbart kvinnor/flickor 18 (21 %), både män/kvinnor 18 (21 %), annat motiv 31 (37 %).

När det gäller bilder på kända personer överväger bilderna på män, nio stycken jämfört med fyra bilder på kvinnor och dessa är inkluderade i ovanstående siffror.

Som vi kan se i grafen är skillnaden marginell mellan bilder med enbart män eller kvinnor eller båda könen. I denna bok har författarna istället i stor utsträckning valt bilder med annat motiv. Man kan dock se i valet av kända personer att kända män i stor grad är överrepresenterade.

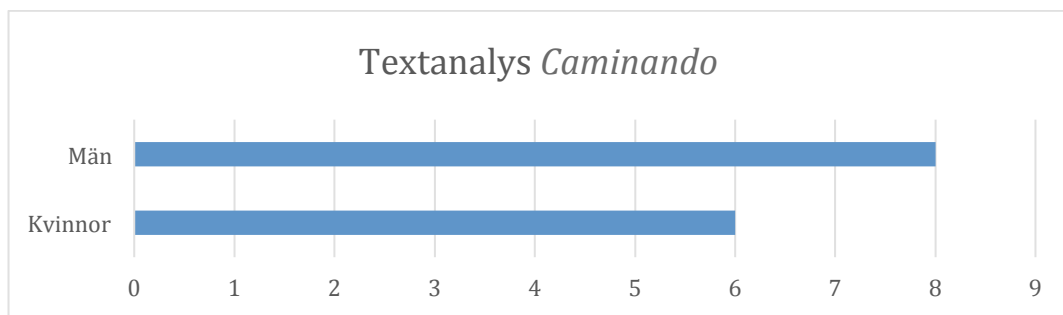
6.2.2 Kvalitativ bildanalys

I läroboken *Caminando* finner man flera bilder där kvinnor/flickor fikar, handlar mat, lagar mat, dansar samt bär rosa klänning. Männerna på bilderna representerar yrkeslivet såsom kypare, fabriksarbetare, bonde, racerförare och många sportaktiviteter. Det enda yrke som en kvinna representerar är konstnärens; Frida Kahlo. Detta stämmer överens med de traditionella könsstereotyperna, enligt ovan.

Samtliga kända personer som presenteras är tagna från den kulturella världen där jag även inkluderar idrotten. Dock finns inga kvinnliga idrottare representerade i bokens urval utan enbart sångerskor och skådespelerskor.

6.2.3 Kvantitativ textanalys

I *Caminando* har 13 texter analyserats. Det är huvudpersonerna i texterna som har räknats vilket betyder att det kan förekomma mer än en huvudperson. Fördelningen bland huvudpersonerna i texterna är 8 (57 %) män/pojkar och 6 (43 %) kvinnor/flickor.

Även i denna lärobok är skillnaden marginell, med en lätt övervikt för män/pojkar.

6.2.4 Kvalitativ textanalys

I denna lärobok är så många som 8 texter av 18 rent informativa och därför har de uteslutits ur analysen. De behandlar olika ämnen såsom t ex matvanor, miljö och ger information om olika spansktalande länder.

I introduktionskapitlet (s.24-25) träffar vi två huvudpersoner, Esperanza och Javi. Bägge presenteras på ett stereotypt vis där Esperanza studerar konst och design, har svårt för matematiken medan hennes äldre bröder presterat på mycket hög nivå betygsmässigt. Javi ska bli ingenjör, spelar fotboll och hatar att förlora vilket klart stämmer överens med kodschemat.

I nästa kapitel (1B, s.40) är Julian sjuk och hans mamma är den omhändertagande parten. Vid besök på apoteket är farmaceuten en man. Men i kapitel 2A (s.46) vänder det och den kvinnliga utbytesstudenten Yelena, vars mamma är ingenjör, spelar fotboll. Per, huvudpersonen i 2B (s.54-55) visar inga stereotypa drag. Samma gäller för kapitel 3B-C (s.70-78) där huvudtemat är miljö och personerna varken visar manliga eller kvinnliga drag.

I nästa avsnitt i boken, *Amor y amistad*, (Kärlek och vänskap, s.82) kan man tolka svaren på frågan Hur är din idealpartner? på följande vis: Den unge mannen, Eloy, är realist och tvivlar på att en idealpartner finns. Han tillägger att han bland många attribut gärna vill träffa en snygg och intelligent tjej. Julia, den unga kvinnan, börjar sitt svar med att prata om ”drömprinsen” och de attribut hon framhäver är bland annat känslig och kärleksfull vilket anses vara typiska kvinnliga drag.

I kapitel 5A (s.99-102) ska Rosana fira sin 15-årsdag vilket är en stor händelse i den sydamerikanska kulturen. Man möts av traditionella flickaktiga attribut såsom rosa prinsessklänningar och diadem. Detta är i och för sig en sann bild av verkligheten men också en bild som cementerar rådande stereotyper, enligt kodschemat ovan. Motsvarande firande för manliga 15-åringar, med blå kläder och slips visas inte.

De sista texterna i *Caminando* som analyserats, kapitel 6A (s.119-120) och 6B (s.128-130) handlar om det spanska inbördeskriget. I 6A intervjuas två unga spanska flickor om vad de vet om kriget. Alla deras svar fokuserar på känslor och inte fakta om själva kriget. I 6B får man träffa en svensk man som deltog i kriget på republikanernas sida och själva texten är mer en redogörelse för vad han upplevde i Spanien.

Trots att innehållet i de flesta texterna är relativt grunda, utan djupare beskrivningar av personerna, kan man sammanfattningsvis säga att *Caminando* fortfarande en lärobok som mer cementerar traditionella könsmonster än tvärtom även om man gör ett försök som i kapitel 2A

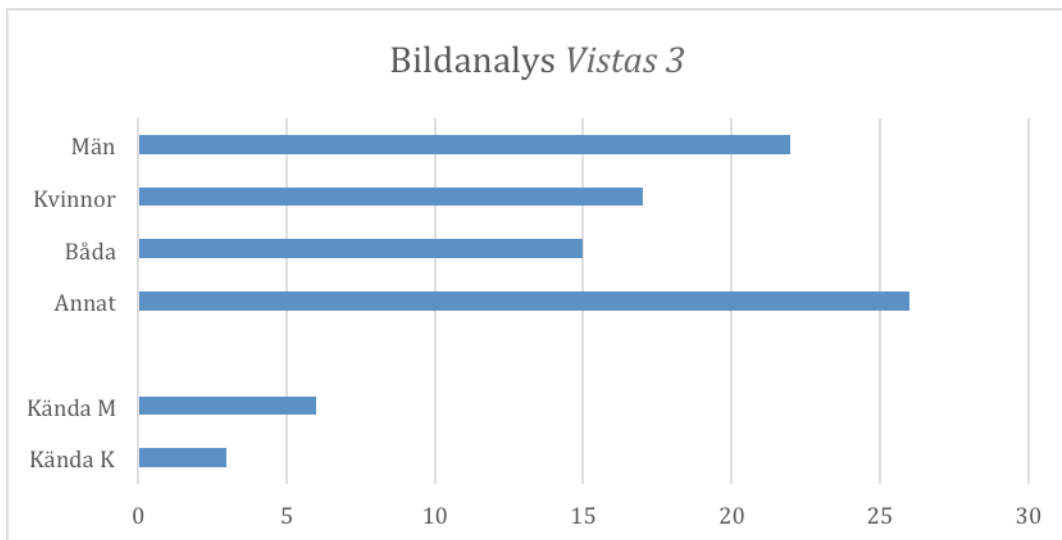
(s.46) med den kvinnliga utbytesstudenten som spelar fotboll och vars mamma arbetar som ingenjör, traditionellt sett, ett manligt yrke.

6.3 Resultat *Vistas 3*

6.3.1 Kvantitativ bildanalys

I denna analys har totalt 80 bilder analyserats. Jag analyserat de bilder där man klart och tydligt kan avgöra könet på personen/personerna. På många bilder avbildas grupper av människor med både män och kvinnor eller helt andra motiv utan människor. Resultatet blev följande: enbart män/pojkar 22 (27 %), enbart kvinnor/flickor 17 (21 %), både män/kvinnor 15 (19 %), annat motiv 26 (33 %).

När det gäller bilder på kända personer överväger bilderna på män, 6 stycken jämfört med tre bilder på kända kvinnor. Dessa siffror är inkluderade i ovanstående total.

I *Vistas 3* ser man en klar övervikt av bilder på män/pojkar, inklusive bilderna på kända personer.

6.3.2 Kvalitativ bildanalys

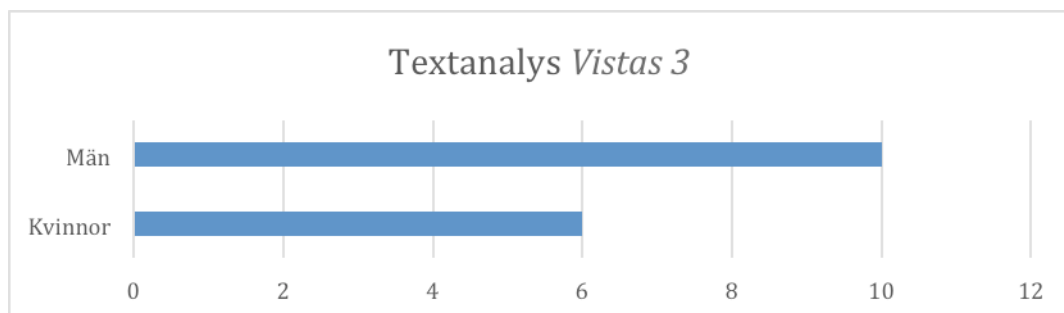
Vistas 3 är uppbyggd kring fem teman där varje del innehåller flera texter inklusive informativa texter om t ex astrologi, idrott, latinamerikansk spanska, traditionella fester. Dessa informativa texter är inte medtagna i studien.

I läroboken *Vistas 3* sysselsätter sig männen/pojkarna på bilderna med sport, styrketräning, fotboll, tjurrusning i Pamplona och politik medan kvinnorna/flickorna visas upp i roller som prinsessa, spågumma, och dans i rosa klänning vilka samtliga är exempel på traditionellt könsstereotypa attribut.

När det gäller de kända personerna så kommer de i flest fall från kulturen med undantag för Che Guevara, sydamerikansk politiker och revolutionär. De få kvinnor som beskrivs är utan undantag sångerskor och skådespelerskor. Detta vägs dock upp med en bild och text om en kvinnlig mexikansk författarinna och journalist, Lydia Cacho (s.161) som kämpar mot våld i hemmen och sexuellt våld.

6.3.3 Kvantitativ textanalys

I *Vistas 3* har 12 texter analyserats. Det är huvudpersonerna i texterna som har räknats vilket betyder att det kan förekomma mer än en huvudperson. Fördelningen bland huvudpersonerna i texterna är 10 män/pojkar och 6 kvinnor/flickor vilket betyder att procentuellt överväger de manliga huvudpersonerna, 62,5% mot 37,5% kvinnor.

Precis som i den kvantitativa bildanalysen överväger männen/pojkarna som huvudpersoner i texterna.

6.3.4 Kvalitativ textanalys

I denna lärobok är skillnaden mellan hur könen beskrivs mycket tydlig. De unga männen är aktiva, modiga, självständiga och utför kroppsarbete medan de unga kvinnorna använder språket till känslor och relationer och är omtänksamma. Vi möter pojken Azul som inte klarar av att hålla ordning (kap 3C) utan är tvungen att ta hjälp av en flicka. I ett senare kapitel köper han färdiglagad mat (kap 5C) eftersom han inte kan laga mat. Julia (kap. 1A) är blyg och osäker, hoppar av naturprogrammet för att ägna sig åt dans, medan Raúl (kap 2A) studerar IT på universitetet, tränar och läser sin favorittidning *Todo Videojuegos* (dataspel). Dessa är alla exempel på aktiviteter och attribut som anses traditionellt könsbundna, enligt kodschemat ovan.

Författarna gör vissa försök att balansera upp jämställdheten genom en mamma som arbetar som biolog i Amazonas (kap. 5C), äventyrlig och modig, samt Marta (kap. 3A) som har grönt bälte i karate, en sport som man i första hand förknippar med pojkar på grund av dess något våldsamma natur.

Sammanfattningsvis visar undersökningen att majoriteten av huvudpersonerna i *Vistas 3* porträtteras på ett sätt som cementerar en traditionell bild av samhället.

7 Jämförande analys och diskussion

I denna uppsats har följande tre läroböcker granskats; *Alegría*, *Vistas 3* och *Caminando*. I detta kapitel kommer jag att jämföra de olika analyser jag genomfört och detta kommer att leda fram till den avslutande diskussionen.

7.1 Textanalys

Här kommer jag att presentera en jämförelse mellan texterna i de tre läroböcker jag analyserat.

	<i>Alegría</i>	<i>Vistas 3</i>	<i>Caminando</i>
Män/pojkar	54 %	62,5 %	57 %
Kvinnor/flickor	46 %	37,5 %	43 %

När man jämför de kvantitativa analyserna av läroböckerna är det en bok som sticker ut. I *Alegría* och *Caminando* är skillnaden mellan könen marginell men i *Vistas* överväger männen/pojkarna med 62,5 % mot 37,5 % kvinnor/flickor. Detta kan tyckas anmärkningsvärt då *Vistas* är den bok som publicerades senast, nämligen 2012.

När det gäller den kvalitativa analysen är det även där en bok där resultatet avviker från de andra böckerna. Det är *Alegría* där författarna har gjort en till synes större ansträngning att komma ifrån de traditionella och stereotypa könsrollerna. Däremot kan man inte säga detsamma om *Caminando* och *Vistas* vars innehåll båda visar fler stereotyper än *Alegría* jämfört med kodschemats listor över stereotypiska egenskaper.

Till *Caminandos* och *Vistas* försvar kan man dock säga att det finns det som Berge & Widding kallar ”öar av könsmedveten text” (2006, s.29) som redovisas i kapitel 6.2.4 respektive 6.3.4 när man tilldelat mödrar yrken som traditionellt är manliga och där flickor ägnar sig åt traditionellt manliga sporter.

7.2 Bildanalys

Här kommer jag att presentera en jämförelse mellan bilderna i de tre läroböcker jag analyserat.

	<i>Alegría</i>	<i>Vistas 3</i>	<i>Caminando</i>
Män/pojkar	21 %	27 %	20 %
Kvinnor/flickor	27 %	21 %	21 %
Båda könen	24 %	19 %	21 %
Annat motiv	31 %	33 %	37 %

När man tittar på resultatet på den kvantitativa aspekten finner man inte någon stor skillnad varken mellan könen eller mellan böckerna när det gäller bilderna som illustrerar de fiktiva texterna. Däremot finns en skillnad när det gäller bilder på kända personer. I både *Caminando* och *Vistas* är foton på manliga kändisar överrepresenterade medan situationen i *Alegría* är den omvända.

I den kvalitativa bildanalysen kom jag fram till samma resultat som i textanalysen. *Caminando* och *Vistas* är de böcker där man finner ett cementerande könsmonster med stereotypa pojkar och flickor medan *Alegría* visar upp en mer balanserad bild framför allt i de bilder som representerar kända personer. Till skillnad mot de andra böckerna har författarna av *Alegría* även valt kvinnliga politiker, konstnärer och författare och inte enbart presenterat kvinnliga sångerskor och skådespelerskor.

7.3 Diskussion

Nedan följer en diskussion om de resultat som framkommit i min studie samt hur dessa stämmer överens eller inte med föregående forskning och avslutningsvis vilken relevans de har för min profession.

Syftet med denna studie har varit att ur ett genusperspektiv analysera texter och bilder både kvantitativt och kvalitativt i tre läroböcker i ämnet spanska 3 för gymnasiet för att se om de lever upp till de krav om jämställdhet som läroplanen anger. Eftersom den säger att undervisningen ska vara jämställd bör följaktligen de läromedel som pedagogen använder också vara det, något som von Wright påpekar i sin läromedelsanalys redan 1999.

I studien har jag använt mig av metodtriangulering (Stukát, 2005, s.36) för att på detta sätt få en så relevant bild som möjligt. Det betyder att jag analyserat både bilder och texter ur ett kvantitativt perspektiv såväl som ett kvalitativt perspektiv.

Till skillnad mot den kvantitativa delen där endast frekvensen har analyserats så är den kvalitativa delen betydligt svårare eftersom mina egna tolkningar i mångt och mycket kan påverka resultatet. Detta har blivit ännu svårare eftersom jag har arbetat ensam med studien och inte haft någon att bolla mina slutsatser med. Dessa svårigheter har gjort att jag har försökt vara oerhört noggrann i mina tolkningar och ofta gått tillbaka till såväl kodschema som SCB:s statistik beträffande yrken.

I resultatet av min studie har jag sett att i den kvantitativa delen, dvs. där frekvensen av manliga respektive kvinnliga huvudpersoner i texterna eller bilder på enbart män eller kvinnor, är skillnaden marginell utom i den senast publicerade boken *Vistas 3* där man i textanalysen hittar en stor övervikt av manliga huvudpersoner.

Beträffande den kvalitativa analysen blir resultatet annorlunda. Framför allt speglar *Caminando* och *Vistas 3* mycket traditionella könsrollsmönster som återfinns i Nikolajevas av mig reviderade kodschema. Vi finner exempelvis omhändertagande flickor som pratar känslor samt aktiva pojkar som idrottar och spelar dataspel. I *Alegría* är resultatet mer blandat med både bundna könsroller och omvända roller med en ensamstående pappa som diskuterar hushållssysslor med sina söner. Författarna till *Alegría* har också gjort en ansträngning i sitt val av kändisar där vi finner en övervikt av kvinnliga kändisar som dessutom inte enbart sysslar med musik och film som är fallet i de andra böckerna.

Sammanfattningsvis visar resultaten att det fortfarande finns många förbättringsområden för att uppnå jämställdhetskraven i dessa läroböcker även om vissa försök har gjorts att uppnå dessa krav. Visserligen baseras studien på endast tre böcker vilket försvårar bedömningen av generaliseringsbarheten men på marknaden finns relativt få läroböcker i spanska för steg 3 vilket gör att mitt urval känns representativt och därmed resultatet godtagbart.

7.3.1 Resultat i förhållande till tidigare forskning

De läromedelsanalyser som Skolverket publicerat (Berge & Widding, 2006, von Wright, 1999) visar att mannen är överrepresenterad och mannen dessutom är normen. Det är svårt att jämföra mitt resultat med dessa eftersom min studie är mycket liten och dessutom baseras på läroböcker i spanska. Ovanstående undersökningar baserades på andra ämnen. De ligger dessutom bakåt i tiden och den enda slutsatsen jag vill dra är att det finns en vilja bland

läromedelsförfattare att spegla ett mer jämställt samhälle men att det fortfarande finns mycket att göra.

Liknande mindre studier när det gäller läroböcker i språk som jag undersökt (se 4.2.2) visar på liknande resultat som jag kommit fram till nämligen att man kan hitta vad Berge & Widding kallar ”öar av könsmedveten text” (2006, s.29) men att många böcker fortfarande inte lever upp till kraven för jämställdhet som anges i läroplanen.

7.3.2 Relevans för läraryrket

Eftersom de läroböcker och andra typer av läromedel pedagoger använder i undervisningen inte längre kontrolleras av staten är denna typ av studie mycket användbar både för blivande lärare och de som redan är verksamma. Läroböcker ska av ekonomiska skäl kunna användas under många år men det är framför allt medvetenheten hos lärarna vad böckerna representerar som är viktig då man på detta vis tillsammans med eleverna kritiskt vill granska och diskutera värdegrundsfrågor såsom exempelvis genus.

En annan intressant diskussionsfråga i språkklassrummet och även språkkollegor emellan, är om landet eller länderna där målspråket talas påverkar innehållet och könsrollerna i texterna och på bilderna. Inledningsvis nämnde jag kvinnornas situation i Sydamerika och då är frågan om detta ska avspeglas i läromedel eller är det den svenska jämställdhetsmodellen som ska styra? I ämnesplanerna för moderna språk står det att undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla ”förmåga att diskutera och reflektera över livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika sammanhang och områden där språket används” (2011) och då är ju frågan hur tillrättat ett läromedel i språk bör vara.

7.3.3 Avslutande ord

I denna studie och i rapporterna från Skolverket har jag fått upp ögonen för hur traditionella många av de läroböcker som idag används i skolan fortfarande är. Även om studien inte är så omfattande och det finns stort tolkningsutrymme i den kvalitativa analysen kan jag ändå se ett mönster som jag inte är förvånad över. Men som tidigare nämnts visar författarna och förlagen en vilja att förändra innehållet i böckerna.

I språk använder sig många lärare av läroböcker vilket gör studier av detta slag viktiga nu när kontrollerna inte längre görs av staten. Men frågan är hur länge vi kommer att använda oss av fysiska läroböcker. Vi är på väg in i en ny tid där vi kommer att hitta mer och mer material på Internet. Detta betyder att pedagogen i ännu större utsträckning kritiskt måste granska det material hen väljer att använda i sin undervisning.

En fördel med Internet är de sociala medier där lärare kan kommunicera om dessa frågor. Man kan lätt genom denna kommunikation uppdatera sig om ett material är lämpligt inte bara ur ett språkligt perspektiv utan även ur ett värdegrundsperspektiv. För vi får inte glömma att läroplanens krav och mål beträffande värdegrund är lika viktiga som ämnesplanens kunskapskrav.

8 Referenser

- Vanäs-Hedberg, M, Herrador Quero, E & Dawson, P (2007), *Alegría*. Stockholm: Liber AB
- Rönmark, I & Quintana Segalà, E (2012), *Vistas 3*. Stockholm: Sanoma Utbildning AB
- Waldenström, E, Westerman, N & Wik-Bretz, M (2009), *Caminando*. Stockholm: Natur & Kultur
- Ammert, N. (Red.). (2011) *Att spegla världen – läromedelsstudier i teori och praktik*, Lund: Studentlitteratur
- Berge, B-M & Widding, G (2006) *En granskning av hur kön framställs i ett urval av läroböcker*, Umeå Universitet. Underlagsrapport till Skolverket Rapport 285: *I enlighet med skolans värdegrund? En granskning av hur etnisk tillhörighet, funktionshinder, kön, religion och sexuell läggning framställs i ett urval av läroböcker*. Skolverket (sid. 28-41, sammandrag Berge & Widdings rapport)
- Bergström, G. & Boréus, K. (2005) *Textens mening och makt – metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Lund: Studentlitteratur
- Borgersen, T. & Ellingsen, H. (1994) *Bildanalys: didaktik och analys*, Lund: Studentlitteratur
- Eilard, A. (2008) *Modern, svensk och jämställd: om barn, familj och omvärld i grundskolans läseböcker 1962-2007*. Malmö: Malmö Högskola
- Eriksson, Y. (2009a). *Bildens tysta budskap*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Hedlin, M. (2006) *Jämställdhet, en del av skolans värdegrund*. Stockholm: Liber
- Hirdman, Y. (2001) *Genus – om det stabila föränderliga former*. Malmö: Liber
- Hirdman, Y. (2004), ”Genussystemet – reflektioner kring kvinnors sociala underordning” i (red.) C. Carlsson Wetterberg & A. Jansdotter, *Genushistoria En historiografisk exposé*, Lund: Studentlitteratur
- Josefsson, H. (2005) *Genus – hur påverkar det dig?*. Stockholm: Natur & Kultur
- Korsell, I. (2007) *Läromedel – det fria valet?* Stockholm: Liber AB
- Kågström, A. (2015, december). Jakten på normerna. *Tidningen Gymnasiet*, december 34-37.
- Latinamerika.nu (2013) *Kvinnors rättigheter på arbetsmarknaden i Latinamerika under lupp*. Hämtad 2015-08-07 från <http://www.latinamerika.nu/kvinnors-rattigheter-pa-arbetsmarknaden-i-latinamerika-under-lupp>
- Mörk, A. (2013) *Spanska läromedel ur ett genusperspektiv* (Examensarbete inom kunskapsområdet pedagogik på avancerad nivå) Mälardalens högskola, Eskilstuna

Västerås: Akademin för utbildning, kultur och kommunikation. Hämtad 2015-11-22 från <http://mdh.diva-portal.org/smash/get/diva2:625667/FULLTEXT01.pdf>

Nikolajeva, M. (2004) *Barnbokens byggklossar* (2 uppl.) Stockholm: Alfabeta eller Lund Studentlitteratur

Ohlander, A-S (2010) *Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i historia, En granskning på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i skolan, Rapport 1 från Delegationen för jämställdhet i skolan, Stockholm 2010, SOU 2010:10*

Parekh Nordberg, N. (2014) *Stereotypa könskonstruktioner i engelska läroböcker – en bildanalys* (Självständigt arbete 1, grundlärarprogrammet) Uppsala: Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier. Hämtad 2015-11-22 från <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:753775/FULLTEXT01.pdf>

Persson, M. (2012) *Bilder av jämställdhet* (Examensarbete inom utbildningsvetenskap inom allmänt utbildningsområde) Uppsala: Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier. Hämtad 2015-11-22 från <http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A602841&dswid=-3283>

Regeringskansliet (2015) Hämtad 2015-11-22-från <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstallldhet/>

Skolverket (2006b). *Läromedlens roll i undervisningen – grundskollärarens val, användning och bedömning av läromedel i bild, engelska och samhällskunskap. Rapport 284*

Skolverket (2006b) Rapport 285. *I enlighet med skolans värdegrund?*

Skolverket (2011) Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2324>

Skolverket (2011) Ämne moderna språk. Hämtad 2016-01-03 från <http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/gymnasieutbildning/gymnasieskola/mod?tos=gy&subjectCode=mod&lang=sv>

SOU 2008:109. *En hållbar lärarutbildning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Statistiska Centralbyrån (2015) *Yrkesregistret med yrkesstatistik* Hämtad 2015-08-07 från <http://www.scb.se/YRKE/>

Statistiska Centralbyrån (2015) *Den manliga könsrollen både gynnar och missgynnar män* Hämtad 2015-08-07 från http://www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Artiklar/Den-manliga-konsrollen-bade-gynnar-och-missgynnar-man/

Stukát, S. (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB

Von Wright, M (1999), *Genus och text – Kan man tala om jämställdhet i fysikläromedel?* Statens skolverk, Stockholm: Liber distribution